

Veronika Nela Gašpar

Mater misericordiae

Marija – svjedok, model i posebno stvorenje Božjeg milosrđa

U godini Izvanrednog jubileja milosrđa, koja je započela na Svetkovinu Marije, 8. prosinca 2015., posebnu pozornost zavrjeđuje ikona Bogorodice Nježne (Milosrdne, Milosne) odnosno Majke Milosrđa (*Eleousa*). Taj ikonografski tip lika Bogomajke s Djetetom Isusom, koji se priljubljuje uz njezin obraz, odražava posebno naglašenu nježnost i brižnost, osobito s pomoću geste zagrljaja. Na ikonama toga tipa često se može vidjeti uzajamnost zagrljaja Djeteta i Majke. Taj se ikonografski tip oblikovao u bizantskoj umjetnosti da bi tijekom 11. stoljeća bio proširen diljem europskog prostora, majčešće se kao predložak koristila ikona iz Vladimira (danas u Tretjakov galeriji u Moskvi), koja se smatra jednom od najsvetijih ikona Istočne pravoslavne crkve. Posebnost ove ikone je i u činjenici da ujedinjuje dva ikonografska motiva: Eleousu i Hodegetriju. Ikone imaju određena obilježja koja pomažu otkrivati njihov govor i značenje, kojima zahvaćaju i naše živote. Taj teološko-duhovni, kao i estetsko-stilski kanon, olakšava pristup svim tipovima ikona. Ioannis Spiteris navodi pet odlika koje pomažu u estetsko-teološkom čitanju Eleouse. Teološki gledano, ne radi se o ikoni Marije, nego je riječ o ikoni utjelovljenja Isusa Krista, Božjeg Sina, koji riječima, djelima i čitavom svojom osobom objavljuje Božje milosrđe. Nitko nije prodro u dubine otajstva Boga koji je postao čovjekom tako kao Marija. Njezin je život oblikovan prisutnošću utjelovljenog milosrđa i svjedočanstvom da Božje milosrđe ne poznaje granice i da se proteže na sve, bez iznimke. Ono što je u svim stoljećima izgovarano riječima, likovna je umjetnost isticala na sebi svojstven način, poglavito u čudotvornim i hodočasničkim slikama. O Božjem milosrđu i ulozi Majke Isusove u tom otajstvu na poseban način govori ikona Eleouse.